

tim procesima konkretiziranja ili individualiziranja vlasti pravilno funkcionira naravni i božanski zakon. De facto, neposredno vlast dolazi od naroda i on je sebi unutar ustava pridržava, pa je na temelju zakona može i opozvati i prenijeti na druge.« Time se hoće reći da je vrednota vlasti u Bogu i od Boga dana narodu, koji je na ovaj ili onaj način predaje nosiocu ...

U trećoj raspravi pod naslovom »Pitanja države i državljana« autor obrađuje zapravo pitanje rada sa svim onim aspektima koji proizlaze iz samog pojma rada, radnika, njihova prava prema sebi i društvu, a jednako tako i dužnosti.

U poglavljima o vlasništvu i ekonomskim pitanjima donosi nam autor mišljenja i poglede sa svim dobrim i negativnim stranama u različitim društvenim strukturama i napokon daje sud po nauci Crkve, odnosno po katoličkoj društvenoj nauci. Dužnosti države i državljana u tim pitanjima ići će baš u tom pravcu da se nađe zajednička platforma s koje će se polaziti u često teškim problemima društvenog života, društvenih vrednota.

Autor napokon govori o međunarodnom društvu (četvrta rasprava). Nastaje osvijetliti međunarodne probleme među koje svakako ulazi zlo povijesti: rat. Rat može biti dopušten samo ako je obramben, oslobodilački rat, ali, dakako, treba gledati da zlo bude što manje. U takvom svjetlu treba gledati na revoluciju unutar jedne državne zajednice.

No osnovna je stvar težnja k miru i to valja tražiti putem razumnog dogovora i ugovora. To je posao i Crkve unutar države i među državama, naglašuje autor prema Drugom vatikanskom koncilu.

J. Kribl

NICCOLÒ DEL RE, La Curia romana. Lineamenti storico-giuridici. Terza edizione nuovamente rifatta ed aggiornata, izdanje Edizioni di Storia e Letteratura, Roma 1970, str. XVI + 658.

U svoja prva dva izdanja (prvo 1941. g.) ovo je djelo bilo prvi ali kratki neškolski zaokruženi orijenta-

cioni uvod u opširnu i povijesno-pravnu važnu materiju prikaza Rimske kurije. Prije toga — osim pod pojedinim natuknicama leksikonski raspoređenih i obrađenih opisa tog skupa ustanova kod Moronija (nekritično) i u novijim katoličkim enciklopedijama — imali smo u zapadnoevropskoj crkvenoj literaturi samo desetak traktata generičnog karaktera o pojedinim predtridentinskim dikasterima.

U izgradnji današnjeg lika Rimske kurije odlučnu ulogu imaju Siksto V (1585-90), Pio X (1903-14) i Pavao VI (1963-). U svojoj alokuciji od 21. rujna 1963. Pavao VI. je istaknuo glavne značajke razvoja Rimske kurije i činjenicu da se ona pokazala korisnim instrumentom za upravo univerzalne Crkve.

U svom predgovoru ovom djelu Pietro Palazzini, tajnik Kongregacije za kler, naglašuje da je — nakon II. vatikanskog sabora, u skladu sa sazrijevanjem i provođenjem njegovih reformi u strukturi Kurije dokumentima Pavla VI. u godinama 1965—1970, koji i u kurijalnim vrhovima izražavaju kolegijalni karakter i novo lice Crkve, što će sve naći svoj zaključni pravni izraz u novom ustavnom dokumentu Crkve koji se upravo izrađuje — bilo providencijalno da nam je upravo jedan svjetovnjak izvan Kurije (direktor kataloga Vatikanske biblioteke i docent na Vatikanskoj školi za bibliotekonomiju), ali koji je savršeno pozna, u potpuno novopromišljenom i novoobrađenom izdanju svog djela dao približno definitivni opis razvoja i sadanjeg lika Rimske kurije.

Uza svu škrtoost izvora prve ruke, posluživši se (kao npr. Schmidlin za redakciju povijesti papinstva iz 1846) samo objavljenom pristupačnom građom, Del Re nam je dao djelo za svoje područje fundamentalno. Osim činjenica zasnovanih na tiskanim dokumentima, u djelu su iznesene dragocjene refleksije i važne interesantne pojedinosti stečene direktnim poznavanjem života upravnog centra univerzalne Crkve (npr. str. 473) koje skladno upotpunjuju tiskane dokumente.

Raspored gradiva djelomično je drukčiji od onoga što ga donosi »Annuario Pontificio«, službeni godišnjak Svete Stolice. Na kraju ima integral-

ne tekstove triju osnovnih papinskih dokumenata o uređenju Rimske kurije iz godina 1587, 1908. i 1967, zatim bogatu bibliografiju i dobre indekse. U bibliografiji je autor propustio spomenuti traktat Igina Cardinale o vatikanskoj diplomaciji u kojemu je teoretski prvi put razrađena koncepcija apostolskog delegata akreditiranog, osim kod episkopata, još i kod vlade određene zemlje, kako je to uslijedilo u Jugoslaviji 1966—1970.

Premda je zapravo Hrvat Siksto V. osnivač novovjeke Rimske kurije, hrvatsko poznavanje tog organizma — tako važnog za povijest univerzalne Crkve — njihalo se kod naše javnosti od umjerenog ultramontanizma Mahnića («Rimski katolik») i Merza do uravnotežene kritičnosti drugih katolika i žestoke naše liberalne generacije sve do suvremenih simptoma kontestacije. Svakako, naša svećenička i laička neupućenost ili naivnost ne predstavljaju nikakav doprinos životu Crkve ni znanosti.

Nas Hrvate posebno će zanimati specifični elementi funkcioniranja i odnosa Rimske kurije prema Hrvatskoj, što iz teksta djela N. Del Re ne postaje evidentno za one koji to već otprilje ne poznaju, kao npr. oblici djelovanja Kongregacije de Propaganda Fide na hrvatskom tlu, razlike u postupku dikastera između dalmatinskih i banovinskih biskupija, spomenuti slučaj apostolskog delegata itd. Zato ćemo mi trebati određenu svoju nadopunu djelu N. Del Re, a to će se moći obraditi tek nakon registriranja i analize hrvatskih dokumenata i rukopisa u rimskim arhivima i bibliotekama. Takav će pothvat biti važan doprinos poznavanju hrvatske crkvene, pravne (posebno institucija) i kulturne povijesti našoj prezentaciji u katoličkom i ostalom kulturnom svijetu, postkoncilskom sazrijevanju Crkve u Hrvatskoj i dijalogu s modernim društvom u našoj zemlji.

U svakom slučaju ovaj historijsko-pravni traktat znanstveni je zbornik za crkvene i druge povjesničare, pravnike i kulturne radnike, i praktični priručnik za ordinarijate i vaticaniste. Hrvatsko književno tržište ne bi financijski podnijelo eventualno izdanje njegova hrvatskog prijevoda, ali bi nam dobro došao barem njegov opširniji hrvatski sažetak. A za sada

barem nekoliko primjeraka u glavnim crkvenim knjižnicama.

Makso Pelozo

KIRCHENHISTORISCHER ATLAS VON ÖSTERREICH, uredio i izdao Ernst Bernleithner, Wiener Dom-Verlag 1966, I. sv. str. 2 + 12 karata s opisom.

Na XI. međunarodnom kongresu historijskih znanosti u Stockholmu 1960. g. zaključeno je u Commission internationale d'histoire ecclésiastique comparée da se izda Internacionalni crkvenohistorijski atlas. Vodstvo tog velikog pothvata povjereno je Max-Planck-Institutu za povijest u Göttingenu. Nakon više međunarodnih sastanaka stručnjaka za crkvenohistorijsku geografiju počeli su se posljednjih godina već pojavljivati prvi rezultati: u sklopu proslave 500-godišnjice osnivanja bečke (nad)biskupije 1966. g. Ernst Bernleithner, predsjednik Komisije za kartografiju spomenute CIHEC na Geografskom institutu bečkog Sveučilišta, a kao publikaciju Crkvenohistorijskog instituta Katoličkog bogoslovskeg fakulteta istog Sveučilišta, objavljuje I. svezak austrijskog crkvenohistorijskog atlasa; iste godine počinje Crkvenohistorijski institut u Krakovu izdavati zbornik studija «Kosciół w Polsce» koji će obuhvatiti 3 sveska, a prva dva imaju prilog 5 + 18 karata o crkvenoj povijesti Poljske do kraja 18. st.; 1970. g. izlazi pod uredništvom Huberta Jedina, Kennetha Scotta Latourettea i Jochena Martina «Atlas zur Kirchengeschichte», u izdanju Herdera, sa 257 karata; Katoličko sveučilište u Lublinu priprema veliki crkvenohistorijski atlas Poljske.

I. svezak austrijskog CHA plod je rada suradnikâ, osim Bernleithnera, Ericha Bodzenta, Oskara Sakrauskog, Rudolfa Kinuera, Antona Pinskera i Leopolda Schmidta. Atlas se ograničuje samo na područje današnje Austrijske Republike, jedino zbog cjelovitosti crkvene jedinice na nekim kartama obuhvaćen je i onaj dio Brikenske biskupije koji je pripao Italiji. Obuhvaća 12 karata: 1. Biskupijska i dekantska organizacija Katoličke crk-